

A 3. és 4. szelvény határán került elő a budai kapuhoz tartozó, 4 m hosszú, 1,2 m széles contra fal. A fal K-i oldala szép falsíkot ad, nagyméretű mészkövekből épült fel az egész. A fal Ny-i oldalát 2,6 m-es mélységig követtük lefelé, azonban még ebben a mélységben sem találtuk meg az alját. A contra faltól Ny-ra (3. szelvény) az É-i metszetfalban láthatóak voltak az útrétegek, míg a faltól K-re (4. szelvény) nem voltak útrétegek, ezen a részen volt az egykori farkasverem, árok. Ennek az ároknak a bontásából vegyes anyag került elő: középkori és újkori kerámia.

Az 1. szelvényben került elő az U alakú kapu Ny-i szára, itt azonban belső falsíkot nem sikerült megfognunk. A faltól D-re lévő metszetben is több útréteget figyeltünk meg, az egyes útrétegek ezen a részen is pár centiméter vastagságúak voltak, az útrétegek között vékony humuszos feltöltést figyeltünk meg itt is. Az útrétegek bontásából származó leletanyag főleg vas és állatcsont volt, kerámia szinte semmi.

Kutatásunk második ütemében az utca D-i oldalát tártuk fel. Ez a terület szintén közművekkel bolygatott volt. A vízvezeték árkának bontásakor került elő a kapu szintén U alakú D-i fele. A kaput ez a két egymással szemben lévő U alakú fal képezte. A vezetékeket ezen a részen közvetlenül a középkori falazatra fektették. A kapuzat a K-i oldalon alapozásában egybeépült, a Ny-i oldalon azonban nem találtunk erre utaló nyomot.

A 230 m²-nyi feltárt területen rétegmegfigyeléseket csak a kapuhoz futó részeken (középkori útrétegek) és a 3. szelvény É-i szelvényfalában tudtunk végezni. A bolygatottság nagy mértéke miatt leletanyag szinte alig volt a területen. Egy hamisított Zsigmond-parvus került elő az SE71 útréteg bontásából, ill. egy III. Béla érmét találtunk szórványként. A kerámiaanyag vegyes, időben a középkortól a 19. századig terjed.

A leletek a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat pécsi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a pécsi Janus Pannonius Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Birkás Péter, Bodródi Miklós, Gelencsér Ákos, Kárpáti Zoltán, Kóra Mária, Línzembold Csongor, Mesterházy Gábor. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

ÁCS ZSÓFIA

431. Pécs, Kossuth tér (KÖH 26886)

(Baranya megye) Ró, Kö, Tő

A 2009. március 23. és április 20. közti időszakban a BMMI Janus Pannonius Múzeuma régészeti felügyeletet gyakorolt a Kossuth téren folyó mélyparkoló építés II. üteméhez kapcsolódó földkitermelés és a garázsépítés földmunkával járó kiegészítő tevékenységei felett. A 2008-ban feltárt terület DNy-i sarkánál, közvetlenül a tavalyi munkaterület széle mellett, vízvezeték és két akna létesítésekor a 1,5–2 m mély árok alján a hódoltság-

kori pusztulásréteg jelentkezett. A földmunka érintette a 2008-ban megtalált két középkori/hódoltságkori épület területét. Az árokban a délebbi épület D-i fala jelentkezett. Ebből engedtünk elbontani mintegy 0,4 m-t az árok vonalában. A többi épületfal nem volt érzékelhető az árok és aknák területén.

A II. ütem sávjának Ny-i vége előtt, a járda vonalában egy kb. 2,5×3 m alapterületű szennyvízknában régészeti jelenséget nem figyeltünk meg. A II. ütem sávjában három régi közművezeték húzódott, az altalajszint felett régészeti megfigyeléseket részlegesen, mindössze kb. 3 m széles sávban lehetett tenni. Az újkori-modern feltöltés-feltöltődés alatt ugyanaz a humuszos sötétszürke feltöltődés jelentkezett, amelybe a tavalyi feltárás során a középkori-hódoltságkori objektumok bele voltak ásva. Adott kutatási körülmények között egyetlen, hódoltsággal datálható gödör jelentkezett ebbe a rétegbe beleásva.

Az altalaj felső rétegét ugyanaz az erősen kavicsos, helyenként barna humuszos réteg képezi, mint a Kossuth tér tavaly feltárt területén. Elfogadható módon megfigyeléseket ezen a szinten lehetett tenni. Lényegében ugyanaz jelentkezett, mint a tavalyi feltárás során: római kori cölöplyukak, árkok, gödrök és középkori-hódoltságkori kutak, tárolóvermek, anyagnyerő gödrök. A római temetőhöz tartozó sírok viszont nem kerültek elő. Ennek legfőbb oka az lehet, hogy a sírok mintegy 30–40 m-es sávjában kevés bolygatatlan rész volt.

TÓTH ISTVÁN ZSOLT

432. Pécs, Rákóczi út 52–56.

(KÖH 72237)

(Baranya megye) Ró

A Rákóczi út (a Bajcsy-Zsilinszky úti kereszteződéstől K-re)–Hal tér–Fürdő utca vonalában csapadécsatorna épült, amelynek kivitelezési munkálatai 2009. március 24. és április 30. között régészeti felügyelet mellett zajlottak.

A csapadécsatorna árkának Rákóczi úti, Konzum Irodaház és Áruház előtti, szakasza a római kori település területére esik. Ezt a tavaly a Kossuth téren és korábban az Árkád Üzletház területén végzett régészeti feltárások eredményei alapján bizonyítani lehet. A római kor végén a korábbi településrész területe temetőként funkcionált tovább. A római város lakott területe ekkorra a fallal körülkerített területre korlátozódott (Irgalmasok u.–Bajcsy-Zsilinszky u. vonalától Ny-ra). A Kossuth téren mintegy kétszáz sír került elő a 2008. évi feltáráskor. A Rákóczi úti szakasz a középkori városon kívül, D-i falának elméleti vonalától D-re, attól 36 m távolságban húzódik, a Fürdő utca Hal tér előtti szakaszán ér be a középkori város területére.

A csapadécsatorna árka a Rákóczi úton nagyrészt egy korábbi vízvezeték árkának helyén haladt, annak aljától mintegy 1 m-rel mélyebbre ásták és szélesebb is annál mintegy 0,5 m-rel, ezért korlátozott mértékben

ugyan, de lehetett megfigyeléseket tenni. Az árkot keresztező közművek szintén jelentős mértékben bolygatták a területet. A régészeti felügyelet ideje alatt 24 objektumot számoztunk be.

A római településhez tartozó jelenségek csak az árok Ny-i végénél (Rákóczi u.–Bajcsy-Zsilinszky u. kereszteződésénél) kerültek elő: falrészlet, faszenes égésréteg. Mint ahogy várni lehetett, Sopianae K-i temetőjének sírjai is előkerültek a közműárok vonalában. Összesen 16, a temetőhöz tartozó sír látott napvilágot. A sírokat az árok alján jelentkező humuszos, iszapos, szürke természetes feltöltődésbe ásták bele. Mindegyik Ny–K tájolású (DNyNy–ÉKK) egyszerű földsír, az egyik valószínűleg kővel körbe volt rakva. Viseleti tárgy az elhunytakhoz nem tartozott, mellékletként is mindössze egy bronzpénz került elő az egyik kisgyerek feje mellett. (Ez a rétegből is származhat, nem bizonyos, hogy a sírhoz tartozik.) Egy esetben közvetlenül a test körül vékony rétegben szerves anyag maradványát figyeltük meg. Az egyik objektum (kupacba összerakott csontok) sírként való azonosítása megkérdőjelezhető.

Feltűnő a temető egységes jellege (tájolás, földsírok, melléklet és viseleti tárgy hiánya). A temetőt a rétegtani viszonyok alapján (altalaj feletti természetes feltöltődésbe beleásva) és a területtől É-ra és D-re talált temető datálása alapján lehet késő rómainak tartani.

A sírok szintjén egy állatcsontokkal teleszórt gödör is előkerült.

A legkeletibb megtalált sírtól K-i irányban mintegy 3 m hosszú szakaszon beleásattunk markolóval a szürke rétegbe. Sír nem jelentkezett, így lehet, hogy megtaláltuk a temető szélét és nem is maradt feltáratlan sír a területen.

Az egyik előkerült csontvágrészlet rétegtani helyzete teljesen különbözik a többitől, azok szintjétől mintegy 1,5 m-rel magasabb szinten került elő. (Az újkori–modern kori útburkolat alatti kevert töltésföldben jelentkezett.) Helyzete alapján középkori vagy későbbi lehet.

Az árok Ny-i végén jelentkező kavicsos, köves, habarcsos réteg helyzete alapján középkori vagy újkori.

TÓTH ISTVÁN ZSOLT

433. Pécs, Rákóczi út–Jókai utca saroktelek (KÖH 71987)

(Baranya megye) Ró, Tő

A Rákóczi út–Jókai utca DNy-i sarkán fekvő, régészeti védelem alatt álló telken (18798/5 hrsz.) a Janus Pannonius Múzeum 2008. március 25. és április 14., majd augusztus 25. és szeptember 1. között próbaásatást, 2008. szeptember 2. és december 16., ill. 2009. szeptember 17. és november 30. között teljes megelőző régészeti feltárást végzett. Az ásatási terület a fallal körülkerített késő római Sopianae központi részén, a feltételezhető forum déli oldalán terül el. (Az illusztrációkat lásd a következő oldalon!)

A kétéves kutatómunka során összesen 1232 m²-t tártunk fel. A telekhatár Ny-i és É-i szélé mellett mintegy

3 m széles sáv a környező létesítmények épségének megővése érdekében nem volt kutatható. A telek területe összességében erősen bolygatott volt. Az 1970-es évekig téglá- és kőfalú újkori épületek álltak itt, melyek alá voltak pincézve. A visszabontáskor a pincéket homokkal töltötték be. Ezt követően a telek K-i végében egy nagyméretű tűzvíztározót építettek ki. Munkagödörnek ásásakor minden régészeti jelenséget megsemmisítettek.

A feltárás folyamán nyolc római kori periódust sikerült elkülöníteni. Ennek időkerete: Kr. u. 1. sz. vége–5. sz. 30-as éve. Ezenkívül még két hódoltságkori(?) csontváz tartozik a régészeti jelenségek közé.

Római kor

1. periódus (1. sz. vége – markomann–kvád háborúk [167–180])

A legkevésbé összefüggéseiben vizsgálható periódus. Már a későbbi római objektumok is jelentősen bolygatták (ill. fedték) ezen időszak jelenségeit. A periódusban épületet nem találtunk, csak cölöplyukakat és kemencéket. A cölöplyukak elszórtan jelentkeztek, épület szerkezetét nem adták ki. A kemencék az ásatási terület Ny-i végénél nagy sűrűségben kerültek elő, ami ipari tevékenységet sejtet. Az összes kemence és cölöplyuk nem egy időpontban volt használatban; közel, egymás mellett helyezkedtek el; egy esetben egy cölöplyuk bele volt ásva egy kemencébe.

A periódus valószínűleg a markomann–kvád háborúk pusztításaival ért véget. Az ásatási terület középső részén, relatíve nagy felületen égésnyomokat figyeltünk meg. A pusztulás után tereprendezés, planírozás következett, amelynek nyomait szinte az egész (bolygatatlan) ásatási területen megfigyelhettük. Az objektumokból leletanyag nem került elő, csak a planírrétegből: nagy mennyiségű, apróra tört házikerámia, kevés terra sigillata, üveg, néhány bronzdarab, állatcsont. A legkorábbi érmek Trajanus kisbronzok, ezenkívül Aelius Caesar kisbronzkeresztje került még elő ezen időszakból.

A közeli Sopianae téren hasonlókat figyelt meg Kovaliczky Gergely.²⁶ Ez azt jelenti hogy a lakott településrész innenn északabbra-északkeletre helyezkedett el, vélhetőleg a településen keresztülhaladó út É-i oldalán (a mai Rákóczi úttól É-ra).

2. periódus (180–230-as évek)

A markomann–kvád háborúk okozta pusztítás után tereprendezés, planírozás következett, melyet építési tevékenység követett. A megtalált épületmaradványok csak alapozások, ugyanis legkésőbb a 4. sz. elején egy nagymérvű tereprendezést tartottak, a meglévő épületeket visszabontották az alapozásuk szintjéig (részben már bizonyosan a 3. sz. folyamán). Három, egy rendszerbe

²⁶ KOVALICZKY G.: Római kori iparnegyed a Sopianae téren. In: Szirtes G.–Vargha D. (Szerk.): Mozaikok Pécs és Baranya gazdaságtörténetéből. Pécs, 2005. 24–30.